

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, meja 1990

5. čisło · ISSN 0032-4132 · Lětnik 40

Bože słowo za nas

Budźmy prawje swěrní na lubosći a rosćmy we wšitkim na tym, kiž je hłow, to je Chrystus! (list na Ef. 4,15)

W zašłych lětdziesiątkach je so wjele operowało z ličbami, tabelemi a statistikami. Što do imponantnych ličbow smy tehdy před wočomaj měli! Wězo běchu džen a chutniše dwěle nastawali, hač su ličby a předewšěm přirostne prawe. Wone njeběchu w porjedže. Wone su so manipulowali. To spóznać njebě samo za lajka wosebity problem, ale tak mjenowani wěcywustojni, ekonomisća, podawachu wotpowědnje woli svojich knježich tamne blyšćate ličby wo přirostce we wšěch hałuzach hospodarstwa. Pozdaču bě paradiz na zemi blisko, ale realnosť bě hinaša. Tuž chcemy a mamy nětk předewšěm tym z wutroby džakowni być, kotřiž su protestowali přeco do tamnym šamałym manipulacijam, při čimž hraje stražliwosć cyrkwinskih zamowitnych a wosebje tež jednorych wosadnych rozsudžacu rólu.

Nětk je kaznja dnja, so wotwobroćić wot wopačneho wašnja a pohódnoćenja. Při tym njesměmy ženje zapominać na aspekt roscenja, kiž nježiwajcy słuša do našeho žiwjenja, do cyteje našeje eksistencije, a to w čisće zemskich naležnosćach kaž tež na duchownej runinje.

Žanoho přehnawanja njeje tu trjeba, dokelž realny přirost w kóždejškuli formje rěči sam za so a přinješe plody w swojim času. Ty nětk myslíš: To zwisuje tola někak z ratarstwom. Maš prawje. Jězusa je rady pokazał na to, štož so stawa na polach a w našich zahradach. W předowanju na horje rěka: Wobhladažće lilije na polu, kak wone rostu. Za Jězusa bě potajkim faktor čłowjeskeje manipulacije wuzamknjeny. Jedyn wyši steji nade wšěm. Cehodla smy w zaždženosći tak mało dowěry do njeho měli? Bychmy-li to přewynili, bychy naše dalje lěta byli roscenje w prawym směrje.

Započatk za to so sta před nimale 2 000 lětami w Jerusaleme. W Japoštołskich skutkach čitamy: Knjez pak přida cyrkwi wšědnje, kotřiž buchu zbóžni. Tuto městno ze stawiznow prawosady je so bohuzel zaso znowa znjewužiwało k duchownym manipulacijam w křesćanstwje. Někotre cyrkwinske skupiny maja w tymle teksće swoje woblubowane městno. Wone steja poprawom zwonka cyrkwje, kotraž plaći za mystiske čelo žiweho Knjeza. Jich pozdatne duchowne roscenje je we wěrnosći džiwi róst podobnje kaž rak. Tola tute skupiny nimaja jenož snadny přiklesk, ale samo wobkedžbowanjahodny přiběh. Ale to njesmě nas natykněć. My móhli tuto hibanje najlěpje přirunać z aids-wirusom. Před nim dyrbi so

kóždy škitać. Podobne zadžerženje je potajkim w křesćanskim wosadnym žiwjenju trjeba. Lubosć ma na kóždy pad swoju njeaparujomnu normu.

My křesćenjo wěmy, zo běše lubosć přez lěstotki džiwi a wulke potajnstwo křesćanstwa. Jězusa warnuje před tym, zo so lubosć zhubi, prajo: Lubosć w jich wjele wustudnje. Z kajkeje přičiny? Dokelž njeprawda so rozsylni. Na swěrnosći w lubosći wisa jara wjele. Za to mamy doć dopokazow. Tuž je trjeba, zo wobhladujemy lubosć w swojim žiwjenju jako něšto swjate. Přez Chrystusa je lubosć jako tajka hižo swjata. Tuž je chodjenje za Chrystusom roscenje. To njeje wostudy puć, to njeje postupowanje po šablonje. Namolwa japoštoła Knjeza: Rosćmy we wšitkim na tym, kiž je hłow, da nam na cyłe bohatstwo našeho zemskeho pućowanja do wulkeje wěčnosće myslić.

W tutym zwisku njerěčimy wo wariantach duchowneho roscenja a žiwjenja, ale wo wobsahu we mjezach prawowěrnej křesćanskeje identity. Mi parsonse so jara lubi tamón klasiski wobraz, kiž móže wšěm služić za spomóžne wobrubjenje a zawěšćenje a jako samoprutowanje, hač smy woprawdže rostli abo w roscenju, kotrež so wot nas wočakuje. To plaći za nas, móžemy-li zapřijeć, kotra je šerokosć a dołhosć a wysokosć a hlubokosć. Feustel

Malešecy wokoło 1840

(reprodukcija: Schmitt)

Do Malešec

1225 so Malešecy přeni króć naspomnja jako wjes jednoho „maleho muža“. To pak je so spěšnje změniło: W Malešecach njebydleše jenož „mały lud“.

Hdyž pohladamy do stawiznow wosady, tak spóznamy, zo je tu skutkował cyly rjad duchownych, kotřiž su wuznamnje wobohaćili serbsku kulturu. Jenož jednoho tu naspomnimy, sobustawa daloko znateje Šerachec swójby, fararja Hadama Zachariasa Šeracha, nana slawného fararja a pčolarja Šeracha w Budyšinku. Wón skutkowaše wot 1730 hač do swojeje smjerće w léce 1758 w Malešecach. Jako student běše sobuwobdžěleny na založenju serbskeho přědarskeho towarstwa w Lipsku.

Lětsa chcemy so w Malešecach zetkać na našim Serbskim cyrkwiskim dnju: 16. a 17. junija. Za wšitkich, kotřiž zdaloka přijědu: Njedźelně kemše so započnu w 9.30 hodź. Dokładny program so w přichodnym čisle wozjewi. Wulcy a mali Serbja, horni a delni, stari a młodži su wutrobne přeprošeni!

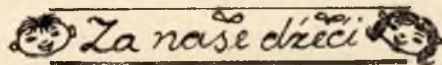
Jan Malink, předsyda

*

Maćica Serbska?

W swojim poslednim přinošku k dr. Kilankowej rozprawje njebych chcyła oponować, ale palacy fakt potwěrjdzic. Maćica Serbska je z institucionalizowanjom serbskeje wědomosće po wójnje so zběhnyła. Bě to prawje?

Haj a ně, chcyła wotmołwić. Prawje a na kóždy pad spomóžne bě, zo mějachmy my Serbja skónčnje powołanskich wědomostnikow w Instituce za serbski ludospyt w Budyšinje a na Instituce za sorabistiku w Lipsku. Dale mamy wotřad za serbske šulstwo při Akademiji pedagogiskich wědomosćow. Što chcył tutón fakt džens parować. Na druhej stronje pak mam wobmyslenja nastupajo wědomostnosć wšelakich publikacijow (hl. Stawizny Serbow) abo efektiwnosć džělawasće (přeni džěl wobšěrneho Němsko-serbskeho słownika po nimale 40lětnje eksistencije Instituta za serbski ludospyt). Schadžowanja Maćicy Serbskeje běchu w swojim času wjerškowe dožiwjenja za serbsku inteligencu. Hdže su wone džens? Na kotreho džensnišeho serbskeho wědomostnika móžemy a smy džens wosebje hordzi? Cyle wěšće by prawje było, zo změrowanju politiskich wobstejnosćow abo hižo hnydom wo znowažaloženju Maćicy Serbskeje abo podobneho towarstwa rozmyslować. Mój njeboh muž měješe roz zateho němskeho spisowateła Erica Kästnera nad pisanskim blydom wisajo: Es gibt nichts Gutes außer: Man tut es. Kata Malinkowa

40 000 dźěci

Kelko dźěci chodži do wašeje rjadownje? Snadž 25? A kelko dźěci chodži do

wašeje šule, wšitcy, wot přrnjeho hač do dźesateho lětnika? Snadž 400?

Móžeće sej předstajić, kelko to je: 40 000 dźěći? To bychy byli wšitcy šulerjo wot sto šulow.

40 000 dźěći!

Telko wumrěja na swěće kóždy džen!

Cehodla wumrěja? Dokelž su so narodžili w chudych krajach Afriki, Azije abo Južneje Ameriki. Wumrěja, dokelž nimaja ničo k jědźi abo dokelž su chori a žadyn lékař nihdže njeje, kiž by jim pomhač mohl.

40 000 dźěći!

✱

Nowinar – jaty – kantor

● Smy Was wo rozmołwu prosyli na zakładze lista, kotryž sće w nowembru 1989 Jurrej Grósej pisał a kotryž je so pod napismom „Na samale wašnje z narodneho dźěla za serbski lud wuhnaty“ w Nowej dobjě 17.2.1990 wozjewil. W nim pisašće, zo sće wopor stalinistskeje politiki polstatych lět. Prjedy hač so tomu přiwobročimy, předstajće so prošu.

Sym so 1937 w Nowej Wsy pola Rakec narodžił. Staršej měještaj małe ratarstwo. Mam dvě sotře. Mač je hišće žiwa, nan hižo njebohi. Sym po zakładnej šuli wopytał 1951–53 SWS w Budyšinje, sym tam 10. lětnik wotzamknył a potom jako wolontar do Noweje doby šol.

● Kak sće runje na dźěło serbskeho žurnalisty přišol?

Sym jako dźěčo hižo rady nowiny čitał. Bórže sym sam započal dopisowač do „Płomjenja“ a do „Chorhoje měra“, do němckich nowin nic. Hdyž potom tež do Noweje doby dopisowach, mējach wuske zwiski z jednym redaktorom, a tón mjenješe: „Přińdž ty k nam.“ W redakciji Noweje doby mējach jako chětro mlody bórže cyły wotrjad pod sobu. Běch zamołwity za zadnju, za lokalnu stronu. Tu sam wuhotowach, jednoho kolegu mējach hišće k pomocy. Bě to dobre dźěło z kolektiwom a ze šefomaj Jurjom Wuješom a pozdžišo z Maksom Pilomom. Džělach rady a cheych tam wostač.

● Waše dźěło w redakciji so po někotrych lětach nahle přetorhny.

Haj, přez moje zajeće. Bě to pjatk, 30. meje 1958. Džěch rano we wosmej hodzinje ze swogeho bydenja – bydlach před Šulerskimi wrotami, tam, hdžež bě serbske dźiwadlo, w kantora Šołtowym bydenju – a cheych na dźěło. Před financnym zarjadom steješe čorna limuzina. Z njeje nadobo muž wuskoči a mje do awta sčahny. W awće sedžeše nimo šofera hišće Serb, mój něhdyši šulski towarš ze SWS. Bě to Achim T., kiž pochadžeše z Wojerowskich kónčin. Wón bě samsny lětnik 37 kaž ja, a – kaž so wukopa – sobudźelačér MfS.

● Što so potom dale sta?

Dowjezechu mje na Mättigowu. Prajach, zo dyrbbju na dźěło, zo mam pjatk wjele dźěla za sobotniše čisło. Woni mējach, zo njebudže dołho trač. Potom je mje oficér MfS – běše w uniformje z čerwjonym róžkom na kornarju – cyły džen přesyšowal. W přestawkach mje mój něhdyši sobušuler wobstražowaše. Přesyšowanje traješe hač do nawječora, potom sadžichu mje do awta a mje wotwjezechu.

Nichtó sej njemóže kraj wupytač, w kotrymž so narodži. Tež tute dźěći sej jón njejsu móhli wupytač. Hdy bychy so w bohatsim kraju narodžili, bychy žiwe wostali, bychy do šule chodžili, rjane drasty měli, šokoladu a tykanc jědli...

40 000 dźěći na džen!

To su za tydžeń 280 000

za měsac 1 200 000

za lěto 14 600 000.

Kóždy čłowjek na swěće by dyrbbjal tutu ličbu znač a njeby ju směl ženje zabyc: 40 000 dźěći!

T. M.

✱

● Wo čo so w přesyšowanju jednaše?

Hłownje wo jednu powěsć, kotruž běch lěto do toho, w aprylu 1957, z póliskeho magacina přewzał a wozjewil. Jednaše so wo jemenitiskeho krala Achmeda, zo je wšitkich swojich bratrow zamordowač dał. Wumjetowachu mi sabotažu počahow mjez arabskimi statami a NDR. Naš kraj tehdy diplomatiske počahi k arabskim statam nawjazowaše, a mējach, zo chcu tute podrywač.

● Notica bě hižo lěto stara. Njeběchu žane reakcije hnydom po jeje wozjewjenju?

Šefredaktor bě so mje prašał, zwotkel powěsć mējach, a potom su mi 50 hriwnow wot mzdy wotčahnyli. Žane wótre rozestajanja pak njeběchu.

● Su Was potajkim z Budyšina wotwjezli. Dokal?

To mi njeprajichu. Spóznach pak, hdyž dojdžechmy, zo běch w Drježdžanach, w MfS na Budysekej dróže. Tam mējach so hnydom slěkač a dōstach woblek za jaty. To bě drje přeciwo konwenciji, ale pola MfS bě to tak z wašnjom. A potom mje tydženje dołho přesyšowachu hač do julija, w awguscě bě přestawka a potom znowa wot septembra hač do 20. oktobra, hdyž bě moje sudniske jednanje.

● Džěše zaso wo jemenitiskeho krala Achmeda?

Ně, tuta notica bě jenož nastork k mojemu zajeću. W Drježdžanach so dalje wěcy pridružichu. Džěše na př. wo knihu Južnosłowjana Milovana Djilasa „Die neue Klasse“. W njej bě wopisane, kak w socializmje nowe klasy nastanu. Čitanja z tuteje knihi běch w BBC sluchał a wo tym běch z kolegami w Nowej dobjě rečał.

● Měničje, zo su Waši kolegojo to pola MfS přizjewili?

To njewěm. Snadž běchu w rumnosćach redakcije tež aparatary zatwarjene, zo móžeše MfS rozmołwy wotposkač.

Dale su mi wumjetowali, zo sym do „Kölnische Rundschau“ powěsć dał, zo je w Bělowodžanskim wokresju jedyn oficér swoju žonu zatřěli. Tutu powěsć woprawdže mējach, ale njeběch ju na příkaz Maksa Pilopa w Nowej dobjě wozjewić směl. Pokazachu mi w Drježdžanach samo čisło „Kölnische Rundschau“, hdžež bě tuta powěsć wotčiscana. Ale to džě móžeše tež wot MfS ekstra připrawjene byč.

Porokowachu mi tež, zo běch jako redaktor přemało politiski byl. Sym woprawdže někotre wěcy, kotrež běch wot dopisowarjow dostal a kotrež běchu mi přepolitiske, do papjernika čisnył.

Hinc Šolta z Lauterbacha

G. Egemba Igwe

● To běchu potajkim wšitke Waše předženja?

To běchu konkretne wěcy, wo kotrež so jednaše. Cyłkownje bě wšo na to wusměrjene, mi njepřečelstwo napřečo statej a socializmje dopokazač. Nadpadnyło mi je, zo bě MfS njesměrnje derje wo serbskich naležnosćach informowane. Rěčeše so wo „nationalistische Tendenzen unter den Sorben“. Wo serbskich wěcach woni wjace wědzachu hač ja. Druhi přesyšowanski oficér mi praješe: „Wir wissen, was sich in der Nowa doba und in der Domowina tut. Der Schulze muß über die Klinge springen!“

● A potom sće so zasudžil?

Dnja 20. oktobra 1958 bě moje sudniske jednanje před Strafsenatom Ia w Drježdžanach. Zjawnosć njesmědžeše pōdla byč, ani mojej staršej nic. Wot staršeju njeběch měsacy ničo zhonił. njeběštaj mje směloj wopytač ani mi pisač. Měsacy běch cyle bjez kontakta ze swětom. Statny rečnik žadaše sej za mnje dvě lěće jastwa, sudnica pak mje zakitowaše, zo sym jara mlody atd., a tak dōstach lěto a dwaj měsacaj. Čas w přepytowanskej jatbje so přiliči. Jedyn kolega z Noweje doby je při tutej procesu dyrbbjal přeciwo mi swědčić.

● Kak staj Wašej staršej na zasudženje reagowalaj?

Staršej staj po mojim zajeću list wot statneho rečnistwa dōstaloj, ale nještaj tydženje wědzaloj, hdže sym. Mój nan je potom spytał w Budyšinje z Kurtom Krjeńcom rečec. Tola knjez Krjeńc njeměješe po wšem zdacu za njeho chwile. Město toho bu nanej wot drugeje wosoby (najskerje wot tehdyšeho sekretara Měrcina Kroška?) prajene, zo so Domowina za mnje zasadžić njemóže. Zo staj nan a mač tohodla z Domowiny wustupiloj a tež Nowu dobu wotskazaloj, zo jimaj zawěrnje za zło wzač njemóže. Dokelž pak hišće džensa wobsedžu swój stary Domowinski wopokaz z čisłom 2 446, sej tola myslu, zo je Domowina tehdy zabyła, mje ze swojich rjadow wustorčić.

Staršej staj potom próstwu wo wobnadženje na prezidenta Wilhelma Piecka zapodaloj, ale ta je so wotpokažala ze słowami: „... er hat nicht nur ein unbedachtes Wort geäußert, sondern hat eine fortgesetzte staatsfeindliche Hetze und Propaganda betrieben. Deshalb muß er auch entsprechend zur Verantwortung gezogen werden. In Anbetracht der Schwere und der Gesell-

schaftsgefährlichkeit der von Ihrem Sohn begangenen strafbaren Handlung ... atd.

● Kajke bě Waše žiwjenje w jastwje?

Cela bě někak 3×2 m wulka. Na boku běchu deski jako ložo připrawjene. K behanju wosta někak 1,5 m. Wot 6 do 22 hodžin njesmědžachmy spać abo so lehnýc. Sedžeć bě dowolene, ale mějachmy runje sedžeć bjez přilehnyjenja. Hdyž něchtó nutř přindže, mějachmy skočić a ruce na chribjeće so z mjezwocóm k scénje stupić. To běchu přeco tajke wokomiki: Sto nětko přindže? Mjeno tam žane njemějach, běch číslo E24. Dołhi čas běch w izolaciji, potom stajnje ze wšelakimi hromadže. Zo by so namóc nałożowała, to njemóžu prajić, ale je to hižo dosć psychoterora, hdyž sy dospołnje wot swěta wotrěznjeny a hdyž ći wostajet hroža kaž: „Schulze, unter fünf Jahren kommen Sie hier nicht raus!“ abo: „Wir werden dafür sorgen, daß Sie keine Zeile mehr in der Zeitung veröffentlichen!“

● Sće cyly čas w jastwje MfS w Drježdžanach był?

Hač do januara 1959 tam na Budyskej dróze běch. Potom sym pođdra tydženja w přechodnym jastwje w Drježdžanskej Schießgasse był. Tam běch přeni króc z mordarjami a druhimi kriminelnymi hromadže. Wosrjedž januara přindžech potom do Budyskeho „Gelbes Elend“. Tam sym poł lěta wostał hač do swogeho pušćenja dnja 29. julija 1959. Žadyn džen mni njejsu darili, sym dokladnje swoje lěto a dwaj měsacaj wotseďał.

Krótko do swogeho pušćenja z jastwa buch w Budyskim jastwje hišće raz wot jedne komisije (uniformowani a ciwilisća) přeslyšowany. Tam bu mi hišće raz prajene, zo je jim mordar lubši hač „politiski zloštnik“. Wězo dyrbjach na koncu podpisać formular, zo njebudu nič dale powědać.

● Móžeće snadź něšto wo wobstejnosćach w „Gelbes Elend“ prajić?

Štož jěď, hygienu a porjadk nastupa, běchu poměry katastrofalne. Njemějachmy na př. žane nuzniki, jenož kotoły w celach. W Drježdžanach bě wjele wjac čistoty a porjada było. Dželać směć bě w Budyšinje wuznamjenje. Smy někajke džele za „Pentagon“ wobdžělali. Běch zdžěla sam w celi, zdžěla tež w žurlach z 40 do 50 jatymi hromadže.

Politicy a kriminelni njeběchu dželeni, štož rekaše, zo kriminelni politických wobknježachu. Z politických jatych bě tam wjele, kotřiž běchu hižo w Sowjetskim zwjazku jeći byli, a wjele, kotřiž su so po 17. juniju 1953 zajeli. Wotewrjene rozmołwy so lědma wjedžechu, přewulki bě strach, zo je tón, z kotrymž rečiš, špicl. Z duchownymi njemějachmy žane kontakty. Jónu wob měsac běchu kemše, ale wobdželić smědžachu so jenož ći, kiž běchu katolscy abo ewangelscy, tamni nic. K rozmołwam z fararjemi njemějachmy skladnosć. Wob měsac smědžach jedyn list pisać z 20 linkami a tohorunja jenož jedyn 20linkowski list dóstać. Wopyt bě jenož jedyn za bértlek lěta dowoleny a to jenož wot jedneje wosoby. Wo chorych su so lědma starali. Mój susod na př., rězniski mišter z Neustrelitz, je tam prosće zahynyl, dokelž jemu njejsu pomhali.

● Džensa so žada wuswětlenje stawiznow Budyskeho jastwa. Praji so, zo su tam mnozy po 1945 wo žiwjenje přišli a zo su pohrjebani na „Karnickelberg“. Je Wam wo tym něšto znate?

Wjele nic. Na mjeno „Karnickelberg“ pak so dopominam. Mjez jatymi so po-

wědaše, zo su so w přních lětach po wójnje pod sowjetskim wjednistwom hrozne wěcy stawali w Budyšinje. Běchu tam tehdy tajcy jeći, kiž Rusam prawi njeběchu, wosebje wjele socialdemokratow. Powědaše so, zo su dyrbjeli wonka na dworje přenocować. Za mój čas so wo tym rečeše, zo so w Budyšinje hišće wotprawjenja w někajkim pódłanskim domje přewjedu. Hač na tym něšto bě, njewěm.

● Kajki bě Waš puć po pušćenju z jatby?

Z 21,29 hriwnami mzdy, kiž běch za cyle jastwowe džělo dóstał, stejach na dróze. Nakładnistwo bě mi za čas mojeho zajeća wupowědžilo. Chcych zas započec w redakciji dželać, ale nawoda nakładnistwa Benada mje wotpokaza. Rady bych tež do serbskeje ćišćernje šoł, ale tam mje dr. Jan Cyž wotpokaza. Potom prócowach so wo džělo pola DEWAG, ale zas rekaše: „Wird nicht eingestellt.“ Moji něhdyši kolegojo so wšelako ke mni zadžeržachu. Někotři su mje hišće strowili, někotři mje njejsu wjac znać chcyli. Sym kaž Kain ze znakom woznamjenjeny był.

● Sće pak sej zaso nowe džělo namakal?

Superintendent Wirth w Njeswaćidle je mje přistajil. Sym za Pomhaj Bóh pisał, ekspediciju wobstarał, tež nabožinu podawał. Dwě léce tam džětach a potom džěch do Moritzburga, hdžež sym so w lětach 1961–66 na katecheta wukublał. Tam sym swoju žonu zeznał — wona je kantorka-katechetka —, a zhromadnje džětamjo nětko w Lauterbachu pola Crimmitschau.

● Sće po swojim wotchadže z Lužicy hišće zwiski ze Serbami měl?

Za Pomhaj Bóh sym spoatnje hišće pisał a w přodždinach sym druhdy pola superintendenta Wirtha wupomhał. Z redakciji Noweje doby a z Domowinu žadyn zwisk wjac njemějach. Džensa (26.2.90) běch přeni króc zaso w redakciji Noweje doby. Ženje sej njejsym myslil, zo w swojim žiwjenju hišće raz do tutoho twarjenja zastupju. Třoch kolegow z něhdyšeho časa sym hišće nadešoł. Nowym kolegam njebě wo mojim padže nič znate, dokelž wo mni žanu aktu nimaja. Sym w archiwje hrjebał a zwěsćil, zo moje mjeno hižo pónđzelo po mojim zajeću wjac w impresumje Noweje doby nješteješe.

Wopyt — po 32 lětach! — měješe na mnje njewšědnje wulki emocionalny začić, předewšěm tohodla, dokelž sym tam takrjec w poslednim wokomiku tamneho kolegu wuhladał, kotryž je w mojim procesu přećiwu mi swědčić dyrbjal.

Pobyl sym džensa tež na Mättigowej, hdžež sym hnydom zachod spónał, přez kotryž sym tehdy do zajeća šoł.

● Kak posudžujete džensa tute podawki před wjac hač 30 lětami?

Sym w tutym dołhim času spytal zabyc, ale njemóžach zabyc. Wostał je přeco zakładny strach, nohcych ženje wjac zajaty być wot MfS. Mějach lěpšinu, zo džětach w cyrkwinskej službje, a z tym běch trochu škitany. Džensa wěm, zo džěše tehdy přez cylu NDR tajka akcija, zo někotrych zajachu, zo bychu wšitkich zatrašili. Mějachu so eksemple statuěrować. Na swoje zajeće docyła njejsym přihotowany byl, hewak bych do toho čeknył.

Achima T. njejsym z meje 1958 wjac widžał. Po wšěm zdaću bě wón wot doma sem Němc. Po mojim džensnišim dopóznacju bu wón na Serbsku wyšu šulu posłany, zo by potom ze zaměrom

jako sobudželaćer MfS mjez Serbami „skutkował“.

● Su Wam podobne pady kaž Waš mjez Serbami znate?

Pawoł Nali měl so rehabilitować. Wón běše mój kolega, tajki prawy serbski nacionalist — wězo w pozitiwnym zmysle. Na mnje młodeho je wón wjele wliwa měl. Nali je potom w Lipsku studował a so tohorunja zajał.

● Sće sej rehabilitaciju žadał?

Haj, sym rehabilitacisku próstwu w Drježdžanach zapodał. Wona je dale šla do Berlina, a nětk mam rehabilitacisku zakon woćaknyć.

● Kak posudžujete serbski lud a nowe poměry, kotrež so nam bliža?

Wěšće, běch před něšto časom ze swojbu w Budyšinje. Hdyž nimoducy pasantow hinak hač němsce rečeć slyšachmy, so mój najmłóđši syn kóždy króc prašeše: „Ist das sorbisch?“ Stajnje dyrbjach wotmołwić: Ně, to je rusce, to je pólsce, to je čěsce. Serbsce docyła rečeć njeslyšachmy. To je za mnje symptomatiske za položenje serbstwa. Myslu sej, zo je natwar Čorneje Pumpy 1956 posledni dyr za serbstwo byl. Nadžijam pak so, hdyž so Němska zjednoći, zo změja zapadni Němcy wotewrjenišu wutrobu za narodne mjeńšiny hač Němcy tu.

● Byšće zwólniwy byl, džensa zaso w serbskim žiwjenju sobu dželać?

Trochu snadź, ale sym wšak jara zdaleny wot Serbow. Druhdy so mi za Lužicu styska, sym pak sej w Lauterbachu nowu domiznu namakal.

● Kak posudžujete fakt, zo Wam Jurij Grós na Waš list z nowembra njeje wotmołwil; zo je na narodnej zhromadźenje, hdžež so Waš list přećita, rjekl, zo jón njeznaje, a zo je pozdžišo, hdyž so jemu praji, zo dyrbi list měć, dokelž je jón zapisany dóstał, wotmołwil, zo so njeje domyslił, zo je Schulze a Šolta to samsne?

Móžu sej jara derje předstajić, zo bě jemu cyła naležnosć nimoměry fatalna. Zo pak mi njeje ani słowčka wotmołwil a zo je samo mój list zapreł, to so za zapóslanca demokratiskeho parlamenta njesluša. Mam pak hišće třošku nadžije, zo serbscy komunisća — serbstwa dla! — dopóznaja, zo stej sprawnosć a wěrnosć dwě wažnej kroćeli do demokratije.

Prašała so 26. 2. 90 T. M.

Prisomnjenčko

W nowinach, w rozhłosu a w telewiziji so džensniši džen wšelake mjenje- nja wuprajeja. Husto potom mjenje- nje přećiwu mjenjeju steji, a někotryzkuli so praša: Kotre z tutych wšelakich mjenje- njow je te prawe?

Měnju, zo mamy so skónčnje na to zwučić, zo móže kóždy swoje mjenje- nje prajić. A dokelž su ludžo a jich wažnje wšelakore, maja tež wšelakore mjenje- nja a mysle. Přez přirunanje tu- tych mjenje- njow móžu sebi potom sam mjenje- nje wutworić, jeli njejsym do- tal k tomu hišće žane měl, abo móžu swoje mjenje- nje změnić, jelizo ma dru- hi lěpše a přeswědčace argumenty. Na žadyn pad pak so njesmě stać, zo pře- wzam mjenje- nje, bjez toho zo bych je pruwował.

A hdyž kóždy na swojim mjenje- nju wobsteji? Potom mamy mjenje- nje dru- heho respektować, dokelž mamy z tym

ličić, zo je druhi sebi swoje stejišćo runje tak přemyslił kaž ja – ale je, z kajkichžkuli pričini tež, k druhemu wuslědkej došoł. Zranjace słowa potajkim njejsu na městnje. Nawopak. Druhoho sebi tež potom česćujmy; haj, samo hdyž z nim na wšelakich polach hromadže džětamy.

Hač je to mjez nami Serbami hižo wšudže tak? Hladaju na zaše tydženje a lěta na tym dwěluju. S. Albert

Delnjoserbske kemše we Wjerbnej

Swoje po rjedže džewjate delnjoserbske kemše organizowaja skupina „serbska namša“ dnja 4. měrca 1990 we Wjerbnej, ródnej wsy fararja Mata Kosyka, najwuznamnišeho delnjoserbskeho basnika.

54 kemšerjow naličichmy, mjez nimi sydow žonow w narodnej drasće. Wosebje so zwjeselichmy, zo bě tež wjednik džělowej skupiny „serbska namša“, knjez generalny superintendent Reinhard Richter, do Wjerbna přijěl.

Město njetepjeneje cyrkwy skičeše wosadny dom dosć přijomnu rumnosť. Skóncowany harmonium pak tam bohužel spěwanje skerje počězowaše dyžli rjenje přewodźowaše.

Prěkwapjenka tutych kemšow bě bjezdweła knjez farar Armin Šejc, wosadny farar w Choćebuzu-Strobicach. Wón je z biblije čitał scenje njedžele Invokavit (Mat. 4,1–11). Běše to z dobom přeni raz, zo wón delnjoserbske kemše aktiwnje sobu wuhotowa. K tomu ma so hišće rjec, zo farar Šejc runja wjetšinje Delnich Serbow njeje žaneje móžnosće měł, serbsku maćeršćinu w šuli pisać a čitać nawukny. Přihotujo so na kemše we Wjerbnej, bě wón pilnje sam (!) serbsce čitać nazwučował.

K. farar Herbert Nowak z Drjowka potom w zajimawym předowanju scenje njedžele wuložowaše. Počahowaše so na spytowanja, kotrymž běchu či něhdy móčni w našim kraju podleželi. Zdobom pak skedźbni wón na spytowanje, kotraž dale njeprěstawajcy na kóždoho tež z nas přichadža. A wón rysowaše wobrazy, kak njeje Jězusa spytowanjam podležal.

„Teke naša ewangelska cerkwja je w stawnem spytowanju“, je delnjoserbski duchowny na to pokazal, zo njeměł so ničto wuwzać abo zwopředka sej myslić, zo měli sej słowa Swjateho pisma jeno přeco takrjec či družicy wuwědomić. Nawjazuju na tutu mysl, wón dale wuwjědže: „Wotkul wona bjerjo pjenjeze? Wot nas, ale teke z cuzych rukow – samo wot štata. Njeby za nju lěpje bylo, gaby na svojich nogach stojala, dospołnje njewotwisna byla? Njepowěda wona cesto pšewjele do zjawnosći na swětnych gromadach, město až by lěpje Bože słowo wukładowała lačneji wosaže? Cerkwja njesmějo stojaš za mocu, ale dej lubjej wo Bože žognowanje za naš lud pšosys. Jej słuša cłowjekam słužys, knježarstwo nad lužimi jej zewšym njepřisťoj.“ Ze zhromadnej modlitwy a Božim wotkazanjom zakonči so dolnoserbska namša.

Přizamkny so potom wólna bjesada z kofejom a tykancom a, so wě, ze zhro-

madnym serbskim spěwom. Haj, samo knjez gen. sup. Richter je sobu spěwał.

Zo je so tónle zabawny džěl tak derje poradził, mamy so wosebje knjeni Ingridže Nagelowej wutrobnje džakować, kotraž běše při tym naša kantorka. Džak słuša wězo tež Wjerbnjanskim žonam za přecelne pohosćenje.

Přichodne delnjoserbske kemše budu w Žylowje dnja 13. meje 1990. W.

Budźće sól zemje a swětło swěta!

Husto běchu w zašlych lětdžesatkach skóržby slyšeć: Što budže z našeje cyrkwy a što z našeje wěry? Na njedželnich kemšach wostanu mnohe městna njewobsadźene. Ličby sobustawow cyrkwy, křiciznow, wěrowanjow, paćerskich džěćić, cyrkwinskih pohrjebow woteběraja. Cyrkwe nima docyła žanoho abo jenož mało wliwa na to, štož so dokoławokoło stawa. Někotři mjenjach, zo wotpadnu jenož či, kotrymž wěra hižo wažna njeje, zo wostanje strowe žro woprawdžitych křesćanow. Tamni na tym dwělowachu, hač matej wěra a cyrkwe docyła hišće přichod.

Cyle hinaša je situacija w měsacach do a po „nazymskej rewoluciji 1989“. Cyrkwe w městach běchu nazymu kopate polne, nic drje z wěrjacy, ale z tymi, kotřiž ze swojimi problemami a nuzami, kiž bě zawinowala stalinistska towaršnosť, njenamakachu hinašeho městna. Měsacy a lěta do toho hižo běchu so pod škitom cyrkwe njebojazni ludžo hromadźili, kiž cheychu pokazać na bolostne městna w našim kraju: na njedosahacy škit wobswěta, na zranjenje cłowječich prawow, na nuzu politisce přescěhanych, na rozpadowace historiske města ... Wšěm tutym je cyrkwe škicila swobodu, kotruž jim towaršnosť zapowě.

Njeje přehnate, hdyž prajimy: Bjez cyrkwe njeby tutón hoberski přewrót w našim kraju tak wotběžal, kaž jón dožiwichmy. Hłownje jeje zaslužba je, zo je był bjez wulkich zražkow a bjez krejpreleca. Budže to nadawk stawiznarjow, posudźowace wuznam cyrkwe při „nazymskej rewoluciji 1989“.

W nětčišich tydženjach – tute rjadki pisaja so w februaru – je cyrkwe ta institucija w našim kraju, kotraž ma najwyši prestiž. Z česćownosću hladaja křesćenjo a njekřesćenjo na jeje skutkowanje. Jeje zastupjerjo su často prošni: jako nawjedowarjo kuljotych blidow a jako wujednawarjo mjez žadacymi a moc wobsedzacymi. Měnjenjam cyrkwinskih zastupjerjow so wažnosť přicpěwa, jich słowa su žadane za nowiny, rozhlós a telewiziju. Wšudže, hdžež zda so dojednanje njemóžne być, dyrbyja zapřimnyć. Mnozy w zašlych měsacach zwuraznichu, zo maja dowěru jeničce hišće k zastupjerjam cyrkwe. Cyrkwe steji na wyšinje swojeje nahladnosće.

Bjezdweła to tak njewostanje. Jeje wuznam a nahladnosť budžetaj w přichodnych měsacach a lětach zaso spadować. Zawěsće budžetaj bórže zaso nam znate skóržby ze zašlych lětdžesatkow slyšeć: zo woteběraja ličby, zo cyrkwe nima žadyn wliw ...

Tola: Wobchowajmy sej w pomjatku měsacy „nazymskej rewolucije 1989“. Lětdžesatki bjezwuznamna cyrkwe je so w času nuzy wopokazala jako towaršnosťna móc, wěra je skutkowała jako sól zemje a swětło swěta. Z pozdatnje tak slabych cyrkwajow je wušoł mocny přewrót. Tutón „džiw“ je wobkrućenje, zo je Bože słowo po dwěmaj lětdžesatkaj žiwe a zo móžeja křesćanske ideale tež džensniši moderni swět wowlowować a jón na dobro přeměnić.

Tež hdyž budže w přichodze cyrkwe zaso začichim skutkować, hdyž zda so zaso słaba a bjezwuznamna: Hdyž so wona kruće džerži Božeho słowa. wostanje wona stajnje, pod kajkimižkuli towaršnosťnymi poměrmi tež přeco, sól zemje a swětło swěta! T.M.

Słowo Bože móže mi bolosć načinić, přinjese pak mi tež wustrowjenje.

G. Egemba Igwe

Přeprošujemy

6. 5. – 3. njedžela po jutrach

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michałskej (Albert)

w samsnym času Boža služba za džěćići

11.25 hodž. nutrnosť w rozhłosu

13.30 hodž. kemše w Budestecach (Albert)

13. 5. – 4. njedžela po jutrach

10.00 hodž. kemše w Husce (G. Lazar)

14.00 hodž. delnjoserbske kemše w Žylowje (Nowak)

18. 5. – pjatk

16.00 hodž. wosadne popołdno w Židzinom (J. Lazar/Malink)

20. 5. – 5. njedžela po jutrach

8.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (Malink)

10.00 hodž. kemše w Hrodzišću (Malink)

11.25 hodž. nutrnosť w rozhłosu

21. 5. – pōndžela

19.30 hodž. serbske blido w Budyšinje na Michałskej

24. 5. – Bože stpiće

10.00 hodž. kemše w Bukecach (G. Lazar)

27. 5. – 6. njedžela po jutrach

8.30 hodž. kemše w Delnim Wujezdze (Albert)

3. 6. – 1. džen swjatkow

11.25 hodž. nutrnosť w rozhłosu

13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert)

4. 6. – 2. džen swjatkow

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michałskej (Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. – Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin, Sukelska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, Budyšin, 8600, tel. 4 22 01. – Lic. č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. – Čisće: Nowa Doba, čisćernja Domowiny w Budyšinje (II-4-9-310/90) – Wuchadža jónkróc za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 4962–30–110. – Index-Nummer 32921